

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗВІТ

здобувача вищої освіти

третього (освітньо-наукового) рівня «доктор філософії»

третього курсу (групи IstA-DF22)

спеціальності 032 «Історія та археологія»

денної форми навчання

СЛЬОЗКІНА Максима Олександровича

про проходження науково-педагогічної практики в

Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка

на кафедрі археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін

в період з 03 березня 2025 р. по 28 березня 2025 р.

Керівник практики:

ФЕДЬКОВ Олександр Миколайович,

доктор історичних наук, професор,

завідувач кафедри археології, спеціальних історичних

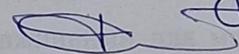
і правознавчих дисциплін

Оцінка науково-педагогічної практики

98

А

/Відейко/

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

Відповідно до Наказу ректора Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка з 03 по 28 березня 2025 р. тривала науково-педагогічна практика аспірантів третього року навчання. Практика відбувалася на базі кафедри археології, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін історичного факультету К-ПНУ ім. І. Огієнка.

Керівництво практикою здійснював Федьков Олександр Миколайович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін.

Мета практики передбачала три основні складові:

1) Психолого-педагогічну, що полягала у вивченні когнітивних, емоційних і мотиваційних особливостей студентів, аналізі закономірностей їхнього професійного становлення та розвитку. Важливою складовою було оволодіння методами педагогічної діагностики, що дозволяють ефективно оцінювати навчальні досягнення та адаптувати освітній процес відповідно до індивідуальних потреб студентів.

2) Методичну, в межах якої передбачалося глибоке опрацювання сучасних підходів до організації освітнього процесу, вивчення інноваційних методик викладання, а також розробку навчально-методичних матеріалів відповідно до чинних освітніх стандартів. Особливу увагу приділяли інтеграції цифрових технологій у навчальний процес, оптимізації форм і методів оцінювання знань студентів та вдосконаленню навичок науково-методичної роботи.

3) Виховну, котра спрямовувалась на формування у студентів професійної етики, розвиток критичного мислення, академічної доброчесності та відповідального ставлення до навчального процесу. Також розглядалися аспекти формування лідерських якостей, комунікативної компетентності та здатності до ефективної роботи в колективі, що є важливими для майбутньої професійної діяльності.

Під час проходження науково-педагогічної практики було проведено 2 лекційні та 3 семінарські заняття із дисципліни «Історична інформатика в

історичній освіті та науці України» для студентів 2-го курсу бакалаврату історичного факультету (групи IstP1–B23, Ist1–B23).

Тема першого лекційного заняття – «Поняття, етапи розвитку та основні напрямки історичної інформатики»

План першого лекційного заняття:

1. Поняття та особливості історичної інформації.
2. Поняття, предмет та основні етапи розвитку історичної інформатики.
3. Вплив комп'ютерних технологій на роботу історика.
4. Машиночитні ресурси. Модель джерела.
5. Комп'ютеризоване історичне дослідження.
6. Комп'ютеризоване джерелознавство.

На занятті було окреслено поняття історичної інформатики, її зв'язок з іншими науковими галузями та значення для дослідження історичних процесів. Розглянуто етапи її розвитку, зокрема вплив цифрових технологій на методи історичних і соціальних досліджень. Проаналізовано основні напрямки, такі як цифрові архіви, електронні бази даних, візуалізація історичних даних і застосування штучного інтелекту. Використані відеоматеріали продемонстрували практичне застосування історичної інформатики в наукових проектах.

Тема другого лекційного заняття – «Штучний інтелект в історичній освіті та науці»

План другого лекційного заняття:

1. Штучний інтелект, як інструмент інформатизації діяльності вчителя історії.
2. Вивчення пам'яток архітектури із застосуванням нейромереж.
3. Візуалізація історичних досліджень за допомогою штучного інтелекту.
4. Нейромережа ithaca (ітака) та розшифрування складних історичних текстів.

Під час лекції було представлено основні поняття штучного інтелекту (ШІ), зокрема його визначення, технології та напрямки розвитку, а також пояснено ключові аспекти машинного навчання й нейронних мереж. Окреслено роль ШІ в історичній освіті, можливості аналізу великих масивів даних та

персоналізованого навчання. Особливу увагу приділили застосуванню ІІІ для дослідження історичних джерел, автоматичного аналізу архівів і реконструкції подій. Розглянуто технічні аспекти інтеграції ІІІ в навчальний процес, включаючи автоматизовану оцінку робіт, віртуальні музеї та симуляції. Підсумовано, що ІІІ змінює методи дослідження й навчання історії, водночас вимагаючи критичного підходу та врахування етичних аспектів.

Тема першого семінарського заняття – «Історична інформатика: предмет, історія становлення і основні тенденції розвитку»

План першого семінарського заняття:

1. Становлення і розвиток радянської школи квантитативної історії в 1960-х — середині 1980-х рр.
2. «Мікрокомп'ютерна революція» кінця 80-х-початку 90-х рр. і активізація використання комп'ютерів в історичних дослідженнях,
3. Основні тенденції розвитку історичної інформатики на сучасному етапі.
4. Інформатизація історичної (гуманітарної) освіти.

Семінарське заняття з історичної інформатики було спрямоване на вивчення предмета, його історії та сучасних тенденцій, підкреслюючи значення інформаційних технологій у дослідженнях історії. Інтерактивний підхід сприяв активній участі студентів в обговоренні теоретичних аспектів і практичному застосуванні знань. Заняття охоплювало як теоретичні основи, так і роботу з цифровими архівами та базами даних. Методика включала вступне слово викладача, групову роботу, аналіз матеріалів і підсумкове обговорення, що сприяло розвитку критичного мислення й навичок роботи з науковими джерелами.

Тема другого семінарського заняття – «Електронний текст: створення, зберігання, пошук, аналіз»

План другого семінарського заняття:

1. Електронний текст як інформаційний ресурс. Життєвий цикл електронного тексту. Структура потреб в електронних текстах. Концепцій електронного тексту.

2. Методи отримання інформації в повнотекстових системах. Загальний принцип роботи.
3. Контент-аналіз: основні поняття і терміни, проблеми методології і методики. Суть методів контент-аналізу і його основні стадії.
4. Аналіз тексту за допомогою системи ТАСТ: комп'ютеризований контент-аналіз.

Семінарське заняття було зосереджене на обговоренні основних аспектів роботи з електронними текстами, включаючи їх створення, зберігання, пошук та аналіз. Студенти активно відповідали на запитання, аналізували різні методи та інструменти для обробки текстових даних. Заняття охоплювало як теоретичні засади, так і практичні аспекти цифрової обробки інформації, що є важливими для досліджень у гуманітарних і соціальних науках. Методика проведення включала вступ, дискусії, аналіз практичних прикладів і підсумкове обговорення, що сприяло розвитку критичного мислення та навичок роботи з цифровими текстами.

Тема третього семінарського заняття – «Бази даних в історичних дослідженнях»

План третього семінарського заняття:

1. Історія виникнення і розвитку технологій баз даних.
2. Проектування бази даних. Концептуальна модель бази даних. Логічна модель бази даних. Фізична структура бази даних.
3. Реляційна база даних. Принципи роботи реляційних СУБД.
4. Основні етапи роботи з реляційною базою даних.
5. Напрями використання технологій баз даних в історичних дослідженнях.

Семінарське заняття було присвячене використанню баз даних в історичних дослідженнях, охоплюючи їх створення, структурування, аналіз і збереження. Після вступу студенти активно обговорювали ключові аспекти роботи з базами даних та застосовували отримані знання на практичних прикладах. Заняття відзначалося актуальністю теми, адже цифрові технології

стали невід'ємною частиною історичної науки. Методика включала вступ, дискусії, групову роботу та аналіз практичних кейсів, що сприяло засвоєнню матеріалу, розвитку критичного мислення й навичок аналізу історичних даних.

Також було проведено один **виховний захід** на тему «Цифрові технології в історичних дослідженнях: можливості та виклики»

Виховний захід було присвячено обговоренню цифрових технологій у сфері історичних досліджень, їхніх можливостей та викликів з особливим акцентом на важливість академічної доброчесності. Після короткого вступного слова викладача студенти взяли участь у детальній дискусії щодо ролі цифрових архівів та баз даних у збереженні й аналізі історичних джерел. Це питання стало важливим для розуміння того, як сучасні технології не лише забезпечують доступ до великих обсягів історичної інформації, але й вимагають особливої уваги до проблем достовірності та етичного використання даних. Академічна доброчесність вимагає, щоб кожен дослідник уважно ставився до перевірки джерел і правильно посилався на них, зберігаючи високі стандарти наукової практики.

Окрему увагу було приділено сучасним методам обробки інформації, таким як GIS-технології, штучний інтелект та автоматизований аналіз текстів. Ці технології можуть значно полегшити роботу з великими масивами даних, однак вони також ставлять перед дослідниками нові етичні та методологічні питання. Використання таких інструментів вимагає відповідальності за забезпечення достовірності отриманих результатів і коректності інтерпретації інформації. Студенти обговорювали важливість критичного підходу до результатів, отриманих за допомогою цифрових технологій, а також необхідність прозорості та точності при поданні таких результатів у наукових роботах.

Важливим аспектом заняття стала також візуалізація історичних процесів через інтерактивні карти, 3D-реконструкції та мультимедійні платформи. Студенти активно дискутували про значення таких методів для покращення розуміння історичних процесів, а також підкреслювали важливість

відповідального використання цифрових засобів для створення правдивих і точних візуалізацій. Візуалізація повинна відображати історичну реальність, а не маніпулювати фактами чи їх інтерпретацією. Це питання стало важливим моментом для підкреслення принципів академічної доброчесності, зокрема щодо точності, об'єктивності та достовірності представленої інформації.

Практична частина семінару включала роботу з цифровими ресурсами, зокрема з базами даних, архівами та інструментами для обробки історичних даних. Студенти мали можливість ознайомитись з різними цифровими інструментами та вивчити їхні можливості, а також обговорити питання, пов'язані з критичним аналізом джерел. Особливу увагу було приділено етичним аспектам роботи з цифровими даними, таким як забезпечення їхньої достовірності, захист авторських прав та уникнення плагіату. Це стало основним елементом дискусії про важливість академічної доброчесності при використанні цифрових технологій у наукових дослідженнях.

На завершення семінару було підбито підсумки щодо перспектив розвитку цифрової історії. Студенти поділилися своїми ідеями про те, як цифрові технології можуть бути застосовані в їхніх власних дослідженнях, підкреслюючи важливість дотримання етичних стандартів і принципів академічної доброчесності в кожному етапі дослідження. Цей обмін думками став важливим елементом семінару, оскільки він дозволив учасникам краще зрозуміти, як технології можуть бути використані на благо історичної науки, одночасно дотримуючись високих академічних стандартів.

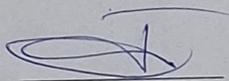
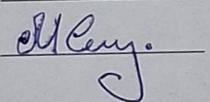
Під час науково-педагогічної практики практикант мав змогу застосувати набуті теоретичні знання на практиці, розвинути навички комунікації та педагогічного впливу на аудиторію. Викладання семінарів і лекцій сприяло глибшому розумінню методики навчання, уміння адаптувати навчальні матеріали під потреби студентів, а також покращило здатність до організації та управління навчальним процесом. Практикант активно взаємодіяв зі студентами, аналізував їхні відповіді та забезпечував зворотний зв'язок, що сприяло вдосконаленню навчального процесу та поглибленню знань студентів.

Підсумовуючи проходження практики, можна зазначити, що цей етап став важливим кроком у професійному розвитку практиканта. Підготовка до семінарів та лекцій дало змогу активно працювати з навчальними матеріалами, адаптуючи їх під конкретні потреби студентів, що допомогло значно покращити якість навчального процесу. Окрім того, викладаючи семінари та лекції, відточились вміння ефективної взаємодії зі студентами, забезпечуючи чітке пояснення складних тем і створюючи сприятливу атмосферу для обговорення.

Практикант також здобув важливі навички в управлінні навчальним процесом, зокрема організації семінарських занять та оцінюванні знань студентів, мав змогу застосувати методи активного навчання, зокрема інтерактивні обговорення та групову роботу, що сприяло глибшому розумінню студентами матеріалу. Крім того, практика дозволила удосконалити навички надання зворотного зв'язку, що стало важливою частиною навчального процесу. У результаті, вдалося не лише підвищити свою викладацьку майстерність, але й зміцнив свою науково-педагогічну та методичну компетентність.

Керівник практики

Аспірант-практикант

д.і.н., професор О.М. Федьков

М.О. Сльозкін